

Období baroka a René Descartes

Filozofie 17. století se vyznačuje relativní plynulostí a jednotností vývoje. Všichni učenci na sebe navazují a předmětem zkoumání se stává **rozum**. Výhradní postavení zaujímá **matematika**, jako nástroj zkoumání. Je to věda, která má naprosto všeobecnou platnost, je přístupná každému, je nadnárodní a hlavně je postavená na neotřesitelných důkazech. Filozofové si kladli otázku, že když je matematika postavená na jednoznačných důkazech, proč by veškeré lidské vědění nemohlo být postaveno výhradně na matematice. V každém případě **filozofii tohoto období nelze oddělit od matematiky**. S matematikou souvisí také snaha o systematické uspořádání a harmonickou stavbu všech částí celku, tedy vlastností, jež jsou matematice vlastní. Mezi nejvýznamnější filozofy tohoto období patří **Descartes, Spinoza a Leibniz**.

René Descartes

Narodil se roku **1596** v šlechtické starofrancouzské rodině. Po studiích na jezuitské škole, kde se intenzivně věnoval především matematice, odešel do ústraní. Zde se plně věnoval vědecké práci. Poté se zúčastnil třicetileté války. Dlouhý čas žil Descartes v Holandsku, odkud byl roku 1649 pozván královnou Kristinou, jež studovala jeho díla, do Švédska. Zde taky roku **1650** umírá.

Podstatnou část svých děl napsal Descartes v Holandsku, kde pobýval téměř 20 let. V díle *Rozprava o metodě* ukazuje, jak správně používat rozum a orientovat se ve vědách. Ve svém hlavním díle, *Meditace o první filozofii*, dokazuje existenci boha a ukazuje rozdíl mezi duchem a tělem. Přestože toto dílo věnoval pařížské univerzitě, bylo později zakázáno. Další svá díla *Principia philosophia*, *Dopisy o lidském štěstí* a *Vášeň* věnoval falcké hraběnce Alžbětě.

Základní témata karteziánského myšlení jsou **bůh** a **duše**. Na rozdíl od dřívějších myslitelů je Descartes třídí přísně **logicky a chce filozofii přetvořit v univerzální matematiku**. Vše je zde získáno **dedukcí** ze základních nejjednodušších pojmů.

Pokud má být veškeré naše poznání odvozeno z nejjednodušších pojmů, musím se dostat úplně na počátek. Musím pochybovat o všem, co jsem se do dneška naučil. Jelikož nás **naše smysly často klamou**, musím pochybovat i o samotném světě, jež nás obklopuje. Ale mezi všemi pochybnostmi musí existovat nějaká, která má naprostou jistotu své existence. A čím víc na ni myslím, tím víc se ujišťuji, že jsem ji našel. Tudíž fakt, že já, René Descartes, v tuto chvíli myslím. „**Myslím, tedy jsem**“.

K tomu, abych mohl svou první jistotu filozoficky rozvinout, musím najít ještě jednu. Tuto druhou jistotu nalézá Descartes v ideji **boha**. V nekonečné, všemohoucí, vševědoucí bytosti. Podle Descarta nemůže idea boha pocházet z vnějšího světa neboť tento nám poskytuje pouze věci nedokonalé a ani on sám, coby bytost nedokonalá, si tuto ideu nemohl sám vytvořit.

Podobným způsobem se vypořádal s faktem, proč se člověk často dopouští omylů a tápe, když bůh předkládá člověku pouze pravdivý obraz světa, Descartes se zde dotýká problému *teodiceje*, která vysvětluje existenci zla na Zemi, přestože Bůh stvořil svět dokonalý. Vysvětlení tkví ve skutečnosti, že Bůh sice vytvořil svět dokonalý, ale dal člověku **svobodu**. A tato svoboda je pramenem omylů a veškerého zla. Pouze na svobodné vůli člověka záleží, kterou představu přijme a kterou odmítne.

Vytvoření správného obrazu světa je dalším úkolem Descarta. Při zkoumání lidské mysli a jejich idejí nalézá **ideu boha** – *nekonečná nestvořená substance*.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

STŘEDNÍ
PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA
STAVEBNÍ
OPAVA

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu
"Nová cesta za poznáním", reg. č.
CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory
Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons
Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Nalézají rovněž ideje *dvou substancí stvořených*. První substancí je **duch (myšlení)**, jež je chápáno zcela netělesně a neprostorově.

Druhou substancí stvořenou je **svět těles**. Tento ovšem Descartes chápe jinak, než jej vnímáme my pomocí smyslů. Jelikož je **racionalista**, absolutizuje rozumové poznání. Neuznává vlastnosti věcí jako chuť, barvu, vůni, teplotu, tvrdost. Za pravdivé považuje pouze poznání pomocí **rozumových matematických pojmů**.

Pro tělesa nachází vlastnost, jakou je **rozlehlost v prostoru**. Tělesa jsou prostorem a prostor se skládá z těles. **Neexistuje prázdný prostor**. Ovšem v pojmu prostor je již obsažena možnost **pohybu**, pokud je dán první popud – *Bohem*. Všechny procesy v tělesech lze vysvětlit matematicky a mechanicky.

Z toho plyne pro Descarta jediný závěr: celá fyzika se skládá ze tří pojmů – **rozlehlosti, pohybu a klidu**.

Dílo Descarta má mimořádný význam pro vývoj filozofie. Je pokládán za otce moderní filozofie. Na druhé straně se ukázalo, že Descartův pokus dedukovat okolní svět pomocí matematických pojmů, je přinejmenším diskutabilní. Nelze pominout zkušenost, jež je nám daná pomocí smyslového vnímání světa a pomocí které si člověk uvědomuje vlastní existenci. Problémem smyslového vnímání se zabýval především *empirismus* a později sám velký filozof Kant vymezil hranice mezi rozumem a zkušeností.

Literatura:

Störig, H.J. *Malé dějiny filozofie*, vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9